

AUKŠTAITIŠKOS IR ŽEMAITIŠKOS TRADICIJŲ SAMPYNA CIPRIJONO NIAUROS SMUIKO MUZIKOJE

GAILA KIRDIENĖ

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Straipsnio objektas – Ciprijono Niauros (1896–~1983), gimusio Rokiškio aps., Svėdasų vls., gyvenusio Telšių r., Luokės apyl., Kinčiulių k., smuiku pagriežta muzika (jos buvo įrašyta tik 1973 m. ekspedicijoje, įrašai laikomi LMA KF).

Darbo tikslas – atskleisti, kaip šis muzikantas pritapo prie žemaitiškos smuikavimo tradicijos, kokius naujus kūrinius, griežimo būdus jis išmoko, o ką išlaikė. Tam reikalui analizuojama ir lyginama C. Niauros ir jo bendraamžių smuikininkų iš Žemaitijos (Telšių r., Luokės apyl.) ir Aukštaitijos repertuaras, kai kurios muzikos bei atlikimo stilistikos ypatybės. Pasitelkiami ir autorės 2004 m. užrašyti duomenys apie C. Niauros biografiją, muzikavimo aplinkybes.

Žodžiai raktai: aukštaičiai, žemaičiai, liaudies smuiko muzika, tradicijų sampyna, melodiniai tipai, grojimo figūros, melodinė puošyba, muzikos dermė, sankloda, smuikavimo technika, artikuliacija.

Liaudies muzikanto Ciprijono Niauros (tikslesnė pateikėjų metrika, užrašytojai, kūrinių archyviniai numeriai pateikiami smuikuojančių pateikėjų sąrašė straipsnio gale) smuiko muzika išsiskiria iš Luokės apylinkių smuikavimo tradicijos. Matyt, pagrindinė to priežastis – aukštaitiška muzikanto kilmė. Su šiuo ir kitais liaudies smuikininkais bendravo viena iš 1973 m. Luokės ekspedicijos dalyvių Undinė Vilčinskaitė. 1974 m., būdama Lietuvos konservatorijos (dab. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos) smuiko specialybės trečio kurso studentė, ji parašė darbą „Luokės smuikininkai ir kai kurie jų griežimo bruožai“¹. Jame teigė, kad C. Niaura – „pats originaliausias ir kaip smuikininkas, ir kaip žmogus <...>. Griežti išmoko pats labai seniai. Tai – Luokės valsų ir polkų karalius. Pažiūrėjus atrodo senukas, kaip ir visi, o kai susipažinome, pasirodė esąs puikus muzikantas“².

Pradėjusi tyrinėti C. Niauros smuiko muziką, straipsnio autorė pasigedo muzikanto biografijos duomenų, nebuvo aprašytos ir jo muzikavimo, kūrinių išmokimo, atlikimo aplinkybės. Todėl 2004 m. ji apklausė muzikantą pažinokusius žmones, giminaičius (pavyko rasti tik keturis³). Paaikšėjo, kad į Žemaitiją Ciprijonas atvažiavo su

Gitara groja Jonas Barauskis, pirmu smuiku (iš kairės) – Ciprijonas Niaura, antru smuiku – Petras Dauginis, basedla – Kazimieras Mockus, 1953 m.

Iš Alfredo Dauginio šeimos albumo

tėvais, kurie nusipirko žemės Luokės valsčiuje, prie Vieکشnalių. Šeimoje augo mažiausiai dar du broliai (vienas jų neabejotinai buvo gimęs jau Žemaitijoje) ir sesuo. Muzikantu tapo tik Ciprijonas⁴. Kada Niaurų šeima atsikėlė į Žemaitiją, autorės klausti pateikėjai jau nežinojo, tačiau tiksliai žinoma (išlikęs vedybų liudijimas), kad 1938 m. lapkričio 30 d. susituokęs su Stanislava Dauginyte (1890–1978) C. Niaura atsikėlė į Kinčiulius užkuriomis į 40 ha ūkį⁵. Galbūt tiksliau nustatyti C. Niauros atsikėlimo į Žemaitiją laikotarpį padės jo smuiku pagriežto repertuaro ir muzikos tyrimų rezultatai?

Pasak Niauros žmonos brolio dukters Danutės Pilipavičienės-Dauginytės, dėdė buvo labai ramus ir taikus žmogus, gražiai sutarė su giminėmis ir kaimynais (jos tėvas pas Niauras laikė bites). Buvo labai tvarkingas, nors ir „muzikantas, bet nepijokas“, nagingas, pindavo krepšius iš vytelių, vis dėlto ūkio darbus palikdavo žmonai. Gyveno kartu su uošviais, per kalendorines šventes (Velykas, Kalėdas) pagrieždavo ir namiškiams, senieji šokdavo.

Ciprijonas ir Stanislava Niauros turėjo sūnų Kaziuką, kuris dar mažas mirė nuo kažkokios užkrečiamos ligos. Po jo mirties sutuoktiniai įsidukrino rusaitę Tamarą, vėliau ištekėjusią ir išvažiavusią gyventi į Latviją. C. Niaura palaidotas greta žmonos Ubiškės kaimo kapinėse.

C. Niaura plačiai, bent jau Janapolės, Luokės, Upynos apylinkėse, garsėjo kaip vienas geriausių muzikantų. Yra grojęs ne tik Telšių (be paminėtų, ir kitų apylinkių centruose – Tryškių, Ubiškės, Varnių mstl.), bet ir kituose rajonuose, pavyzdžiui, Akmenės (Viekšnių mstl.). Be smuiko, dar grodavo klarnetu, mokėjo šiek tiek ir „iš natų grajinti“. Turėjo gerą balsą, nors ir nebuvo pagrindinis dainininkas. Kaimo vakaruose, vardinėse, kalendorinėse šventėse ir vestuvėse grieždavo kartu su klarinetininku, smuikininku Klemensu Goštautu arba smuikininkais Petru Dauginiu (1897–1983), Pranu Kasparavičiumi ir basedlininku Kazimieru Mockumi ar jo broliu Pranciškumi (mirusiu 1966 m.), kitais muzikantais (žr. nuotr.)⁶. Gana aktyviai muzikavo iki 1978 m. (iki žmonos mirties).

Repertuaras

Transkribavusi C. Niauros smuiko muzikos įrašus, autorė nustatė, kad iš viso buvo įrašyti 55 kūriniai (8 pagriežta po du variantus; susisteminta informacija apie C. Niauros ir kitų smuikininkų repertuarą pateikiama straipsnio gale⁷). Visoje Lietuvoje daugiau smuiko muzikos kūrinų (71) užrašyta tik iš Šiaulių aps., Raudėnų vls. muzikanto Stanislovo Baltrušaičio.

Telšių rajonas garsėja smuikavimo tradicijomis; užrašytojams čia pavyko rasti 60 (daugiausia Lietuvoje) smuikininkų, iš jų beveik pusė buvo gimę Luokės valsčiuje arba gyveno Luokės apylinkėje. Plačiu repertuaru (įrašyti 46 kūriniai) ir griežimo meistriškumu iš kitų luokiškių smuikininkų išsiskiria taip pat 1973 m. ekspedicijoje lankytas Niauros bendraamžis Juozas Žilvitis bei XX a. pradžioje gimę muzikantai, broliai Jonas ir Domininkas Lileikiai. Pastarieji su trijų smuikų ir basedlos kapela aktyviai dalyvavo ne tik kaimo bendruomenės šventėse, bet ir Luokės etnografinio ansamblio veikloje. Svėdasų vls. (dab. Anykščių r.) smuiko muzikos iš viso neįrašyta, todėl teko lyginti su ta, kurią pagriežė XIX a. pab.–XX a. pr. (kai kuriais atvejais – ir vėliau) gimę smuikininkai iš Anykščių r. Anykščių apyl., Utenos r. Užpalių, Vyžuonų apyl., Kupiškio r. Noriūnų, Palėvenėlės apyl., Ukmergės r. Taujėnų apyl., Rokiškio r. Obelių apyl. Kai kuriais atvejais lyginama ir su kitose Aukštaitijos arba Žemaitijos vietovėse užrašyta smuiko muzika.

C. Niaura buvo įvairių tradicinių šokių mokytoja – pasmuikavo jų daugiausia apylinkėje (27), labai daug mokėjo ir polkų. Jis pagriežė 5 kadrilinius ar kontradansinius šokius (Kadrilį (Kadrilių), Lakišą, Šeiną, Našliuką, „Mes, du broliukai“) ir 22 kitus tradicinius šokius, be to, 15 polkų, po 5 valsus ir maršus, 2 fokstrotinius šokius, vieną dainą. Kiti luokiškiai muzikantai jį lenkė valsų ir ypač maršų gausa, pavyzdžiui, J. Žilvitis perpus mažiau pagriežė tradicinių šokių (14, iš jų 2 kadrilinius), dar mažiau polkų (5), tiek pat, kiek ir Niaura, valsų (5), po vieną fokstrotą ir dainą, tautinę giesmę, bet gerokai daugiau maršų (net 13). Aukštaičių smuikininkų, kaip ir Niauros, repertuaro pagrindą sudaro polkos ir įvairūs tradiciniai šokiai (19), mažiau – valsų, maršų, fokstrotų. Iš jų užrašyta ne tik dainų, vienas smuikininkas pagriežė ir ratelį.

Regioninės priklausomybės aspektu C. Niauros repertuarą galima suskirstyti į tris grupes: 1) Aukštaitijai būdingesni kūriniai, 2) Telšių rajonui ar Žemaitijai būdingesni kūriniai, 3) Aukštaitijoje ir Žemaitijoje arba ir plačiau – visoje Lietuvoje paplitę kūriniai.

Aštuoni Niauros pagriežti šokiai populiarūs šiaurės ir rytų Aukštaitijoje. Tikriausiai muzikantas juos išmoko gimtinėje. Tai jo pagriežtas fokstrotinis šokis Dikafu (dar vadinamas Dikapu, Kichapu) bei Dustepas, Greicpolkis, Kokietka, Kutetica, Malūnėlis, Olinfa (dar vadinama Olimpa, Olimpija, Olimpo ir pan.)⁸, Saptynžingsnis.

Šokis Kutetica (latv. „Kur tu teci“), dar vadinamas Gailingiu, Latviška polka ir pan., į Lietuvą atkeliavo iš Latvijos. Telšiškiai jo nepasmuikavo, nors Žemaitijoje jis taip pat žinomas⁹. Tarptautinės melodijos šokis Dustepas (Tustepas, „Kačerga kurkė“ ir pan.) labai plačiai paplitęs Aukštaitijoje bei kitose Lietuvos etnografinėse srityse¹⁰. Pasitaikydavo, kad šiuo melodiniu tipu aukštaičiai smuikuodavo ir kitaip vadinamus šokius, pavyzdžiui, Padikatrą (MFA KF 6010/19). Telšių rajone šį šokį (dar vadinamą Padistepu, Sustepu) pagriežė palyginti mažai smuikininkų, gimusių

tik XX a. Malūnėlis paplitęs visoje šiaurės Lietuvoje, jis žinomas ir latviams, aukštaičiai neretai jį ir vadina Sūdmaline, Sūdmaliniu. Ir aukštaičiams, ir žemaičiams žinoma šio šokio ne tik dvidalė, bet ir tridalė forma. Niaura, kaip ir ignalinietis smuikininkas Petras Strazdas (MFA KLF 1500/37), melodijas rikiavo tokia tvarka: *malūnėlis, polka, valsas* (nors Niauros Malūnėlyje pagriežtas valsas paplitęs Telšių r., Luokės apyl. ir kitur Žemaitijoje)¹¹, o telšiškis Petras Diržininkas (MFA KLF 1272/32) kiek kitaip: *malūnėlis, valsas, polka*.

Niauros pasmuikuoto šokio Saptynžingsnis (plg. Septynpėdis, MFA KTR 43/17, Pasvalio vls.; Rugeliai, „Senis pjovė rugelius“¹², „Kur tos senos mergos dings“¹³) melodinis tipas yra tarptautinis, nuo seno paplitęs ne tik Lietuvoje (Aukštaitijoje, Žemaitijoje ir kitur), bet ir kitose Europos šalyse. Septynpėdį (MFA KLF 1271/19) pagriežė ir Telšių apskrityje gimęs smuikininkas Zigmąs Navickas, tačiau kitu melodiniu tipu negu Niaura (ir dviejų dalių, o Niaura – vienos). Taip pat seno tarptautinio melodinio tipo Greicpolkį (Greicpolka, Kreicpolkis)¹⁴ grieždavo aukštaičių smuikininkai, tačiau – tik vienos dalies, o Niaura pridėjo antrąją, polkinę dalį, kurios melodinis tipas pasitaiko ir antrosiose jo polkų dalyse (MFA KF 6097/36, 3102/50). Iš telšiškių smuikininkų šis šokis neužrašytas, nors jis ir paplitęs Klaipėdos, Kelmės, Šiaulių rajonuose, kur smuikuotas vienos arba dviejų dalių formos¹⁵. Kokietkos melodinis tipas taip pat tarptautinis. Tokiu pavadinimu šis šokis gana populiarus Aukštaitijoje¹⁶. Žemaitijoje jis dažniau vadinamas polka „Kokietka“ arba Pampeljonas¹⁷, antros kartos luokiškiai smuikininkai šiuo melodiniu tipu pagriežė šokius „Rūgštus pienas ir saldus“ (arba „Rūgštus pienas ir saldims“) bei Gyvataras.

Žemaitiškus, Luokės apylinkėje paplitusius šokius Niaura pasmuikavo taip pat aštuonis. Neabejotinai tokie yra Kadagys, Lakišas, Trampolkis, Žydas, Žydelka ir sudėtingesni kadriliniai šokiai Kadrilis, Šeinas. Abejonių kilo dėl Našliuko.

Visiškai sutampa dvi iš trijų Niauros bei Lileikių kapelos pagriežtų Šeino versijų dalys, panašūs Niauros ir Žilvičio pagriežto Kadrilio visų šešių dalių melodiniai tipai. Našliuką Niaura pagriežė vienintelis iš telšiškių muzikantų. Kiti muzikantai tik paminėjo šoki Našlelis. Kadriliniai ar kontradansiniai šokiai Našlelis (Mezgelis), Našlė užrašyti ir Šiaulių, Mažeikių rajonuose. Be to, Lietuvoje gana plačiai žinomas šokis arba žaidimas Našlys (Našlelis, Našliukas) su vienu atliekamu šokėju (ar žaidėju) – *našliu*. Taip vadinamą šoki muzikantai grodavo ir Dzūkijoje, Lazdijų rajone (šiuo metu folkloro ansamblių pamėgta melodija), bet ne Aukštaitijoje; ten, turimais duomenimis, užrašyti tik dainuojamų žaidimų variantai¹⁸. Visų minėtų šokių melodijos, kitaip negu pagriežė Niaura, yra 2/4 metro. Niauros pagriežtas variantas pasižymi 3/8 metru, į mazurką panašia melodija.

Trečiajai grupei priskirti tie Niauros pagriežti šokiai, kurių variantai plačiai paplitę Lietuvoje: Aleksandra (Aleksandrava)¹⁹, „Ant kalno karklai siūbavo“, Diržavas, Karobočka, Krakoviakas, Kukanuška, Mazurka, „Mes, du broliukai“²⁰, Padekateris²¹, Padispanas, Vengerka. Šių šokių muzika kol kas mažai ištirta. Autorės turimais duomenimis, daugelis jų visur griežiami tais pačiais melodiniais tipais, nors variantai gali būti ir gana skirtingi. Į šią grupę pateko ir Aukštaitijoje bei Žemaitijoje žinomas, nors abiejuose regionuose ir gana retas, Niauros pagriežtas šokis Gusaras.

Daugiau kaip pusės (8) Niauros pasmuikuotų polkų ar bent jų pirmųjų dalių melodinių tipų atitikmenys rasti Luokės apyl. (Žilvičio, Lileikių, Pranciškaus Va-

Pavyzdys

SENŲ LAIKŲ POLKA

Derinimas

♩ = 120

♩ = 126

Smuikavo C. Niaura, užrašė Z. Kelmickaitė ir S. Raslanaitė 1973 m., transkribavo G. Kirdienė 1994 m. MFA KF 6101(8). *Pat. pst.* To i s-sanų laikų polka.

siliausko) ar kitų Telšių bei gretimų rajonų smuikininkų polkose²². Vieną tokią Niau-ros pagriežtą polką²³ dabartiniai liaudies muzikos atlikėjai vadina Blindos polka – sovietmečiu ji buvo pritaikyta ir tipinėms kaimo kapeloms. Beje, C. Niauros žmona buvo įžymiojo svieto lygintojo Tado Blindos vyresniosios dukters Ievos duktė. Kita Niauros pasmuikuota polka atitinka Žilvičio pasmuikuotą Barborytės polką²⁴, tik pastaroji yra ne dviejų, o trijų dalių. Rokiškėno Petro Zaukos²⁵ pagriežta Barborytės polka – kito melodinio tipo. Dar viena Niauros pagriežta polka yra to paties melodi-nio tipo kaip ir kelmiškio smuikininko Boleslovo Trumpelio „Polka ant kelio“ (gro-jama išlydint svečius iš vestuvių), bet panašią pagriežė ir kupiškėnas Kleopas Mic-kevičius²⁶. Niauros pagriežtos Senų laikų polkos melodinis tipas (žr. pvz.) yra

tarptautinis, juo pagrįstas polkas grojo ir Žemaitijos (Telšių r.²⁷), ir Aukštaitijos (Biržų, Kupiškio ir kitų r.) muzikantai. Niaura, kaip ir Lileikiai, pagriežė ir kitą šios polkos variantą²⁸, kurį, matyt, suvokė kaip atskirą kūrinį, nes skiriasi jų antrosios dalys.

Be jau minėtų, kitas aukštaitiškas Niauros polkų paraleles surasti sekėsi sunkiau, tačiau galima teigti, kad septynios jo pagriežtos polkos artimos aukštaitiškoms²⁹. Labai panašios viena Niauros ir kupiškėno Stasio Bagdonavičiaus pagriežta polka³⁰, kita Niauros polka ir rokiškėno Antano Leitono polka³¹, dar viena Niauros ir rokiškėno Jono Aiduko polka³². Dar keturių polkų³³ paralelių rasti nepavyko, bet jų melodika panašesnė į aukštaitišką.

Žemaitiški visi penki Niauros pagriežti valsai. Trijų jo pasmuikuotų valsų melodiniai tipai žinomi ir Luokės apylinkėse³⁴. Kiti du valsai (MFA KF 6102/40, 6103/39) taip pat būdingesni žemaičiams, tridaliai, išplėtos melodikos.

Kadangi Niaura grieždavo vestuvėse drauge su vietos muzikantais, jis turėjo išmolti ir čia populiarių maršų, nors tokių jis pagriežė tik du: vieno maršo (MFA 6103/15) melodinis tipas sutampa su Žilvičio pagriežto maršo „Pasitinkant jaunuosius iš šliūbo“ (MFA KF 6105/14), kito (MFA KF 6103/15) – su Lileikių kapelos pagriežto maršo (MFA KF 6687/24) melodiniu tipu. Kiti trys maršai, matyt, išmolti Aukštaitijoje: vienas pagrįstas dainos „Ruoškis, sesute“ melodija³⁵, du (MFA KF 6103/16, 6105/18) primena aukštaitiškas dainas, nors tikslių paralelių nustatyti ir nepavyko. Taip pat ir Niauros pasmuikuota daina „Atsiminkit, našlaitėliai“ panašesnė į aukštaitišką dainą arba ratelį.

Sutampa didelė Niauros ir jaunesnių už ją Kuršų kaimo muzikantų Lileikių repertuaro dalis – 9 kūriniai. Niauros ir jo bendraamžio Žilvičio (iš Šilų k.) repertuare to paties melodinio tipo kūriniai mažiau – 5. Tai rodytų, kad jis dažnai muzikuodavo kartu su Kuršų kaimo muzikantais (pavyko rasti ir tai liudijančią nuotrauką), galbūt ir su pačiais Lileikiais, nors ir nebuvo Luokės etnografinio ansamblio dalyvis.

Apibendrinant galima teigti, kad įrašymo metais (1973) Niauros repertuarą sudarė apie 42% būdingesni Žemaitijai, 31% – Aukštaitijai ir 27% – abiejuose regionuose ar net ir visoje Lietuvoje paplitę kūriniai. Žinoma, kai kuriais atvejais kūriniai vienam ar kitam regionui priskirti su tam tikromis išlygomis, kurių labai sumažėtų, jei būtų užrašyta, kada, kur ir kokiomis aplinkybėmis muzikantas juos išmoko ir grodavo.

Kiltų klausimas: ar aukštaitiškuosius kūrinius Niaura pasmuikavo tik užrašytojams, ar grieždavo ir telšiškams? Polkas, maršus tikriausiai grieždavo. Šokių galėjo nemokėti šokėjai, o gal jis juos ir pamokydavo? Kadangi Niaura buvo vertinamas kaip vienas geriausių muzikantų net keliose apylinkėse, tenka svarstyti, kokią įtaką aukštaitiškasis jo repertuaras, kaip ir griežimo stilius, darė žemaičių muzikantams. 2004 m. ekspedicijos metu lankyti muzikantai prisiminė ir Aukštaitijai būdingų šokių pavyzdžiui, Pranciškus Šarkauskis iš Janapolės apyl. (MFA S) – senovinius šokius Alimpą (Olimpą) ir Dikapu. Galbūt šiuos šokius Telšių rajone paskleidė kaip tik Niaura.

Spėti, kad Niauros repertuaras buvo dar platesnis, leistų neužrašyti tokie visų liaudies smuikininkų žinomi šokiai, kaip Klumpakojis, „Noriu miego“ ar „Sėjau rūtą“, „Pjoviau šieną“, Suktinis, vestuvinis maršas „Suk suk ratelį“.

Muzikos ypatybės

Kiekvieno liaudies muzikanto atliekamoje muzikoje susipina regioninio, lokalinio ir individualaus stilių ypatybės. Be to, daug lemia ir instrumento (šiuo atveju – smuiko) specifika.

C. Niaura, kaip ir kai kurie XIX a.–XX a. pr. gimę Luokės apylinkių muzikantai, smuikavo tiesiog meistriškai, virtuosiškai. Pasak Niauros smuikavimą stebėjusios U. Vilčinskaitės, jo „griežime daug puošmenų (*glissando*, mordentai, grupetės ir kt.). Iš įrašų spręsti apie tai būtų labai sunku, tačiau gyvame atlikime visa tai labai ryšku. <...> Smuikininkas gana gerai pažįsta grifą, nevengia aukštų pozicijų. Bando treliuoti (tai visai nauja, palyginus su anksčiau minėtais muzikantais [Lileikiais, P. Vasiliausku – G. K.]“³⁶.

Straipsnio autorės atlikti Niauros smuiko muzikos tyrimai leidžia teigti, kad šis muzikantas tikrai gausiai ir įvairiai, nors ir gana smulkiai, juvelyriškai puošia melodijas – dažniausiai pasitaiko vienos arba dviejų, retai trijų natų³⁷ foršlagai (pastarieji priskiriami mordentams). Grupetės gana retai griežiamos ir sudarytos tik iš trijų gaidų – triolinės³⁸. Pasitaiko ir nachšlagų³⁹, kadencijose jie suskamba po *glissando*⁴⁰. Tokios kadencijos būdingos aukštaičių vokalinei ir instrumentinei piemenų muzikai. Niaura labai nuosaikiai taiko siaurokos amplitudės vibraciją. Jis neatlieka ilgų trelių, kurie, neretai suliejami su vibracija, labai būdingi rytų Lietuvos smuiko muzikai. Su foršlagais jungiamų ilgesnių trelių pasitaiko ir Luokės apylinkių smuiko muzikoje.

Gana dažnai Niaura griežia vos kelių natų chromatines, dažnai mikrotonines, pagalbines gaidas arba slinktis⁴¹. Pastarosios būdingos aukštaičių smuiko muzikai. Šios muzikos išraiškos priemonės lygiavertės žemaičių pamėgtiems pasažams ir virtuosiškumą liudijantiems *glissando*⁴². Pavyzdžiui, maršo „Du broliukai kunigai“ įžangą Žilvitis griežia su ilgu, flažoletu užsibaigiančiu pasažu aukštyn. Dar prisiminkime jo bei Lileikių polkas su paskambinimais kaire ranka bei rikošetais. Žilvitis griežia ir *glissando* žemyn su rikošetiniu metimu (žr. Dunojaus valsą, MFA KF 6105/16). Niauros muzikoje pašliaužimai pasitaiko retai ir jie labai trumpi⁴³.

Tyrinėjant instrumentinę muziką, svarbu nustatyti būdingiausias intonacijas, pasak Felixo Hoerburgerio, *grojimo figūras* – tai, ką pirštai groja patys⁴⁴. Viena tokių ypač pamėgtų Niauros grojimo figūrų pagrįsta krintančiu trigarsiu: *g e c* (arba *g e cis*; žr. pvz.). Panašių intonacijų rasime ir žemaičių, ir aukštaičių smuikininkų, Niauros bendraamžių, muzikoje; kol kas negalime nustatyti, kuriam regionui jos būdingesnės.

Improvizuodamas Niaura, panašiai kaip ir žemaičiai bei kai kurie aukštaičiai smuikininkai (Lileikiai, P. Vasiliauskas, Žilvitis, Mickevičius), neretai griežia aukštame registre. Kartais viduriniame registre (pirmoje pozicijoje) pagriežtą melodiją pakartoja oktava aukščiau. Trečiojoje smuiko pozicijoje (iki *e*³) griežia vingriai, smulkia ritmika, tiksliai intonuoja⁴⁵. Dvigarsių, išgaunamų abi stygas prispaudus pirštais, Niaura griežia gerokai mažiau negu luokiškiai. Tuo jo technika panašesnė į aukštaičių. Jis mėgsta atlikti dvigarsius *A* ir *E* stygomis, dažniausiai pavienes sekstas⁴⁶, tercijas (neretai kadencijose; paralelinėmis tercijomis išsiskiria viena polka;

MFA KF 6102/45, II dalis *in C*), kartais oktavas, septimas⁴⁷. Jis negriežia paralelinių oktavų, kurias gana dažnai atlieka Lileikiai⁴⁸.

Neretai Niauros, kaip ir įvairių Lietuvos regionų smuikininkų, muzikoje pasitaiko vienu pirštu išgaunamų kvintų, kartais ir paralelinių. Tokia kvinta pagrįsta viena iš jo būdingiausių kadencijų, kokias mėgo ir jo bendraamžiai kupiškėnai smuikininkai⁴⁹. Jo, kaip ir kai kurių kitų rytų aukštaičių, smuiko muzikoje pasitaiko kvartos dvigarsių, išgaunamų abi stygas prispaudžiant pirštais (žr. pvz.)⁵⁰.

Smuikuoti patogiausia *G* ir *D* tonacijose. Jose dažnai griežia ir Niaura (*G* tonacijoje atlikti 9⁵¹, *D* – 6 kūriniai⁵²), jas keičiant pabrėžiamas dalių kontrastingumas (dar 7 kūrinuose⁵³). Kūrinių dalyse *D* priešpriešinama *A* tonacijai (pastarojoje pagriežtas tik vienas kūrinys, ji pasirodo dar dviejų kūrinių dalyse)⁵⁴. Gana dažna Niauros muzikoje *C* tonacija (3 kūriniai ir 12 kūrinių dalyse – priešpriešinant su *G*⁵⁵). Su *C* dera ir *F* tonacija, nors pastaroji labai reta (vos 3 kūriniai)⁵⁶. *B* tonacijoje pagroti Dikafu ir Gusaras, be to, vienos polkos⁵⁷ dalyse derinamos *B* ir *F* tonacijos. Kintamos dermės šokiuose galima išvelgti tonacijas *C* ir *a* (taip pat ir *G*, žr. šokių Aleksandra, arba Aleksandrava), *A* ir *a* (Karobočka). Kukanuška atliekama *a* tonacijoje.

Viskas skamba žemiau, negu mums įprasta, nes Niaura, kaip ir kiti senieji smuikininkai, smuiką derino iki didžiosios tercijos intervalo žemiau. Taip pat ir profesionaliojoje muzikoje $a' = 440$ Hz aukštis nustatytas tik 1935 m., anksčiau instrumentai buvo derinami žemesniu aukščiu. Be to, Niauros atveju tą galėjo lemti ir muzikavimas ansamblyje su klarnetu (juo paprastai grojama *B*, *F*, *C* tonacijose).

Niaura, kaip ir daugelis senųjų smuikininkų visoje Europoje, taip pat ir Lietuvoje, intonuoja netemperuoti. Be to, jis ir tame pačiame kūrinyje trečią, ketvirtą (žr. pvz.)⁵⁸, šeštą (žr. pvz.), septintą (žr. pvz.; plg. Šeiną) dermės laipsnius intonuoja nepastoviai (tai beveik pustomiu aukščiau, tai žemiau). Kintamos dermės su nepastoviais intonuojamu trečiu laipsniu tipiškose rytų, pietryčių Lietuvai. Trijose Niauros polkose (į dvi panašius rasta aukštaičių muzikoje) skamba lyg ir mažorinio pobūdžio dermės, tačiau jų trečias laipsnis gali būti ir žemiau intonuojamas, o septintas, į toniką vedantis laipsnis – žemas⁵⁹. Panašus derminis mąstymas užfiksuotas ir Leitono polkoje: abiejose jos dalyse septintas laipsnis yra žemas, be to, nepastoviai intonuojamas trečias laipsnis (MFA KF 6003/23). Taip pat ir Žilvičio polkoje „Su spanguolike“ girdime pustomiu žemesnį septintą laipsnį. Toks intonavimas dermėms suteikia minorinį atspalvį.

Į Niauros muzikoje pasitaikančių minorinių dermių atspalvį dėmesį atkreipė ir U. Vilčinskaitė. Pasak jos, minorinės dermės – ne lietuvių, o slavų ar vengrų muzikos bruožas⁶⁰. Iš tiesų Niaura slavų kilmės šokius (Aleksandrą, Dustepą, Karobočką) pasmuikavo ne stabilios mažorinio ar minorinio atspalvio dermės (kaip šiuos šokius griežė Luokės apyl. smuikininkai), bet kintančios, mažoriškai minoriškos dermės. Karobočkoje Niaura griežia aukštą arba žemą trečią ir aukštą šeštą laipsnį. Dustepe pustomiu žemiau intonuoja septintą laipsnį⁶¹. Tokios kintamos dermės tipiškose rytų, pietryčių Lietuvos ne tik instrumentinei, smuiko, bet ir vokalinei muzikai, jų išgirsime ir senųjų rokiškėnų, bet tik ne kupiškėnų, smuiko muzikoje.

Niauros muzikos ritmika pasižymi sinkopėmis⁶². Krakoviaką, Dustepą, Dikafu Niaura, kaip ir visi aukštaičiai, kurių pasmuikuotus kūrinius nagrinėjome, griežė su

sinkopėmis, o Žilvitis – be jų. Mazurkos ir mazurkinės muzikos Našliuko, kaip ir būdinga šiam lenkų kilmės muzikos žanrui, kadencijose pabrėžiama antroji takto dalis. Sinkopes, dažniau pasitaikančias šiaurės Aukštaitijos negu kitų regionų armonikininkų muzikoje, etnoinstrumentologas Albertas Baika siejo su sutartinių muzikos įtaka⁶³.

Kai kurie Niauros kūriniai skamba labai skaidriai, nes griežiama vienbalsiškai⁶⁴, tačiau dažniau pasitaiko laisvų stygų burdonas (paprastai ne ištisinis, kaip Žilvičio arba kai kurių aukštaičių⁶⁵ muzikoje, bet epizodinis⁶⁶). Pasitaiko ir *E* stygos burdonas⁶⁷, kurį ypač mėgsta Žilvitis⁶⁸. Burdonuojama griežiant visose tonacijose, taip pat ir aukštame diapazone⁶⁹.

Tam tikra artikuliacija, štrichai muzikai suteikia stilingumo, charakteringumo. Jie gali lemti ir muzikinio dialekto savitumą. Niaura dažniausiai smuikuoja gulinčiais, bet akcentuojant trumpinamais, kai kur – šokinėjančiais štrichais. *Legato* griežiama gana retai ir jungiama tik po dvi tris natas, kartais su prieštakčiu ar priešgaidė, valsuose taip jungiamos dvi trys aštuntinės gaidos (žr. antrą Malūnėlio dalį). Tuo Niauros garso spalva ir artikuliacija panašesnė į aukštaičių ir aiškiai skiriasi nuo nepaprastai ekspresyvaus, sodraus Žilvičiui būdingo garso, labai stipriai akcentuojamų, bet beveik nestabdomų gulinčių štrichų, dažnesnių ir net vienas po kito atliekamų *legato*.

Daugiausiai kaip pusės (28) C. Niauros kūrinių forma yra dviejų dalių (AB)⁷⁰, mažiau kūrinių – trijų dalių (ABC; 10 kūrinių⁷¹) arba vienos dalies (8 kūrinių⁷²) formos. Sudėtingesnės formos retos: ABAC (3 kūrinių⁷³), ABCDEF (6 dalių siuita; abi Kadrilio versijos). Beje, Niauros atlikimo stiliui gana būdingas metroritminis laisvumas, dažniausiai sutrumpinami paskutiniai darinių taktai⁷⁴.

Tyrinėtoje senojoje aukštaičių smuiko muzikoje labai mėgstama vienos dalies kūriniuose (A A' A") trumpus, dažnai keturių taktų, darinius sukuriant kontrastą perkelti kvartos, kvintos arba kitais intervalais aukštyn ar žemyn⁷⁵. Niauros, panašiai kaip ir kitų Telšių rajono muzikantų, smuiko muzikoje periodai dažniausiai ilgesni, net ir vienos dalies kūriniuose tokia melodinė transpozicija netaikoma. Taigi Niauros smuiko muzikos formoje galima išvelgti žemaitiškosios tradicijos įtaką.

Lietuvių liaudies smuiko (ir daugelio kitų instrumentų) muzikos savitumai, taip pat ir regioniniai, vis dar tebėra menkai ištirti. Tiksliesniems, išsamesniems tyrimams būtina informacija apie muzikanto biografiją, kūrinių išmokimo (kartais ir sukūrimo) bei atlikimo aplinkybes. Anksčiau užrašytoje instrumentinėje muzikoje jos labai trūksta. Vis dar aktualu ją pildyti, kaupti naujus duomenis ir šiandien, kai tradicijų asimiliavimosi procesai tampa vis spartesni ir platesnio masto.

Jei geriau žinotume C. Niauros biografiją, nereikėtų svarstyti, kada jis paliko gimtinę Aukštaitijoje. Autorės surinkti šio muzikanto biografiniai duomenys ir atlikti smuiko muzikos tyrimai leidžia daryti išvadą, kad tai įvyko, kai muzikantas jau buvo sukaupęs aukštaitiškąjį repertuarą, suformavęs griežimo stilių – taigi buvo maždaug 20 metų amžiaus jaunuolis.

Gyvendamas Žemaitijoje, C. Niaura nepamiršo bent jau dalies Aukštaitijoje išminktų kūrinių, jie sudaro beveik trečdalį (31%) jo repertuaro. Galima teigti, kad

aukštaitiškasis Niauros smuikavimo stilius, artikuliacija, štrichai, intonavimas mažai pasikeitė, išliko ir būdingiausias grojimo figūros. Jo aukštaitiškasis repertuaras ir griežimo stilius darė įtaką Telšių rajono smuikavimo tradicijai.

Kita vertus, C. Niaura puikiai prisitaikė prie žemaitiškos smuikavimo tradicijos: vertinant melodinio tipo ir formos aspektu, jis tiksliai išmoko Telšių rajone, Luokės bei gretimose apylinkėse paplitusių kūrinių (kurie sudaro 42% jo smuikuojamo repertuaro) ir tapo plačiai pripažintu muzikantu, buvo dažnai kviečiamas į vestuves ir kitas šventes, grieždavo ansambliuose su žemaičių muzikantais. Prisitaikyti prie vietinės muzikavimo tradicijos tikriausiai padėjo abiejuose regionuose arba ir visoje Lietuvoje paplitę kūriniai, sudarantys beveik trečdalį (27%) Niauros repertuaro.

Talentingai pritaikyti žemaitiškos tradicijos elementai suteikė naujų spalvų C. Niauros smuiko muzikai. Repertuaras taip praturtėjo, kad jis tapo vienu iš Lietuvos smuiko muzikos karalių, pagriežusių daugiausia kūrinių.

¹ *Undinė Vilčinskaitė*. Luokės smuikininkai ir kai kurie jų griežimo būdai. Vilnius, 1974, p. 1–5; rankraštis laikomas Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikologijos instituto Etnomuzikologijos skyriaus bibliotekoje.

² Ten pat, p. 4.

³ 1) Danutė Pilipavičienė-Dauginytė, g. 1937 m. Telšių aps., Žarėnų mstl., gyv. Telšiuose; 2) Alfredas Dauginis, g. 1925 m., gyv. Telšių r., Upynos apyl., Paškvėnų k.; 3) Stanislova Niaurienė-Jokubauskytė, g. 1925 m. Kolainiukų k. (dab. Kelmės r.), gyv. Telšių r., Janapolės apyl., Kuršų k.; 4) Adelė Vargalienė-Gališanskytė, g. 1942 m. Telšių r., Luokės apyl., Mantvydų k., nuo 1958 m. gyv. Luokės apyl., Kinčiulių k., nuo 1966 m. – Luokės apyl., Staniškės k. (jai daug pasakojo mama, gimusi 1916 m. Kinčiulių k.).

⁴ Pat. S. Niaurienė-Jokubauskytė.

⁵ Pat. D. Pilipavičienė-Dauginytė.

⁶ Pat. D. Pilipavičienė-Dauginytė, A. Dauginis, A. Vargalienė-Gališanskytė.

⁷ Polkų, valsų, maršų ir dainų schemoje teko atsisakyti dėl susidarančios per didelės straipsnio apimties.

⁸ MFA KF 3922/10; KLF 153/16, 892/35, 583/18. Šis šokis žinomas ir Dzūkijoje (žr.: Šoks broliukai šokinių: Aukštaitijos, Suvalkijos, Dzūkijos bei Žemaitijos žaidimai, rateliai, šokiai. Sudarė Audronė Vakariniene. Vilnius, 2001, p. 219–220).

⁹ Plg. Gailinga (MFA KLF 840/31, Klaipėdos r.).

¹⁰ Plg. MFA KF 6829/5, 6835/43, 6849/16, 6839/1; MFA KLF 66/14, 1426/66, 382/20 ir kt. Ši melodija labai dažnai pasitaiko ir Lietuvos karaimų pasaulietinėse dainose, paplitusi ir Ukrainoje kaip šokis Karapet (žr.: *Karina Firkavičiūtė*. The Musical Heritage of Lithuanian Karaims in the Context of the Development of their National Self-Consciousness in the 20th Century (Lietuvos karaimų muzikinis palikimas jų tautinės savimonės raidos XX a. kontekste). – Tiltai, 3(12). Klaipėda, 2000, p. 74).

¹¹ Plg. J. Lileikio (MFA KF 6097/31), D. Lileikio (KF 6098/15), Simo Jonušaičio (Tauragės r.) valsus (KLF 1276/10, 74).

¹² MFA KF 5986/23, 6006/46, 6675/28, 6947/22; KLF 1166/51, 677/42.

¹³ MFA S, pat. Stasys Berenis.

¹⁴ Greičpolka (KF 6003/33, Rokiškio r.), Kreicpolkė (MFA KTR 43/20, Pasvalio vls.).

¹⁵ Žr.: *Gaila Kirdienė*. Lietuvininkų ir žemaičių smuiko repertuaras. – Atiduota spausdinti žurnale „Liaudies kultūra“, 2005; rankraštis.

¹⁶ MFA KF 6829/15; MFA KF KLF 1166/33, 1368/7 (Pakruojos r.).

¹⁷ *G. Kirdienė*. Min. veik.

¹⁸ Žr.: *Gaila Siaurukaitė(-Kirdienė)*. Lietuvių liaudies priešpriešos šokiai: [Diplominis darbas]. Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, 1992, p. 31–32; rankraštis.

¹⁹ Abi Niauros pateiktos pavadinimo formos aukštaitiškos, o melodinis tipas labai panašus į pateiktą luokiškio smuikininko Žilvičio.

²⁰ Tokia pavadinimo forma (o ne „Mudu, du broliukai“) dažniau užrašyta iš aukštaičių muzikantų. Telšių rajone ši šokį pagriežė tik 1918–1941 m. gimę smuikininkai. Niauros pasmuikuotas variantas pasižymi ne dvių, o trijų dalių forma: ABAC.

²¹ Niauros pagriežtas variantas labai panašus į Žilvičio.

²² 1) Niauros „Senų laikų polka“ (MFA KF 6101/8, var. 6103/12), plg. Lileikio polka (KF 6647/23); 2) Niauros polka (KF 6097/37, var. 6102/50), plg. Lileikio polka (KF 6097/28); 3) Niauros polka (KF 6102/43), plg. P. Vasiliausko polka (KF 6102/12), Justino Vasiliausko (g. Plungės r.) „Pamparibu polka“ (MFA KLF 928/86), Adomo Jundalo (Plungės r.) polka „Farvoritka“ (KLF 928), 4) Niauros polka (KF 6102/41), plg. P. Vasiliausko polka (MFA KF 6102/61), nors Niauros polkos stilius panašus į grojamų rytų Lietuvoje.

²³ MFA KF 6097/36, 6102/42, plg. Lileikio Sena polka „Kikilis“ (KF 6098/38, 6647/16).

²⁴ Niauros polka (MFA KF 6102/44), plg. Žilvičio „Barborytės polka“ (KF 6105/3), Lileikių kapelos polka (KF 6687/18; įrašas skelbtas plokštelėje „Patalkių vakaronė“ (Ryga: Melodija, 1976, Nr. 18), KF 6688/6; įrašas skelbtas plokštelėje „Luokės muzikantai“ (Ryga: Melodija, 1976, Nr. 6).

²⁵ Žr.: Instrumentinė muzika. Parengė Evaldas Vyčinas. – Obeliai. Kriaunos. Vilnius, 1998, Nr. 167, p. 792–793, 849.

²⁶ Niauros polka (MFA KF 6097/42), plg. Boleslovo Trumpelio polka (MFA KLF 1385/14), K. Mickevičiaus polka (MFA KLF 6010/7).

²⁷ J. Lileikio polka (MFA KF 6647/23), Luokės muzikantų polka „Marijampolė“ (MFA KLF 1274/22, 22a); Alfonso Trumpulio „Piemenukų polkutė“ (MFA KLF 618/26).

²⁸ Niauros polka (MFA KF 6103/12), plg. Trampolio II d.; Lileikių polka (KF 6688/54).

²⁹ MFA KF 6102/45, 47–49, 6103/13, 19, 38.

³⁰ Niauros polka (MFA KF 6102/48), plg. Bagdonavičiaus polka (KF 6260/29).

³¹ Niauros polka (MFA KF 6102/49), plg. Leitono polka (KF 6003/23).

³² Niauros polka (MFA KF 6103/19), plg. Aiduko polka (KF 6003/34).

³³ MFA KF 6102/45, 47, 6103/13, 38.

³⁴ Niauros valsas (MFA KF 6097/35, 6101/14), plg. Lileikių kapelos valsas (KF 6688/3; įrašas skelbtas plokštelėje „Luokės muzikantai“, žr.: *E. Iščinas*. Min. veik., Nr. 3); Niauros valsas (KF 6101/16), plg. Lileikių valsas, dar vadinamas „Panių valsas“ (KF 6097/27, 6098/19, 6647/15); Niauros valsas (KF 6097/38), plg. J. Lileikio valsas (KF 6098/39).

³⁵ „Ruoškis, sesute“ (MFA KF 6103/17), plg. maršas (MFA KLF 631/70); Daina, kai reikia į šliubą važiuoti (KLF 1543/10, 1544/15; MFA D 19/8).

³⁶ *U. Vilčinskaitė*. Min. veik., p. 4.

³⁷ Lelinderis (MFA KF 6102/27, antros eilutės septintas taktas).

³⁸ Jos dažnesnės vienoje Niauros polkoje (MFA KF 6097/42), viena kita pasitaiko valsuose (KF 6101/16, 6097/27), Malūnėlyje (II d.). Šiaip aštuntinių trioles Niauros griežia retai, žr. Padekaterį.

³⁹ Pvz., „Ant kalno karklai“ pirma eilutė, Lelinderis.

⁴⁰ Pvz., „Ant kalno karklai“, Lakišo, Greicpolkio baigiamosios kadencijos.

⁴¹ Malūnėlis (valsinėje dalyje), Greicpolkis (II d.), plg. Lakišas (II d.), Senų laikų polka (MFA KF 6101/8).

⁴² Žr. Žilvičio Bliumeno valsas (MFA KF 6105/24), Aleksandrovo valsas (KF 6105/11).

⁴³ Žr. polka (MFA KF 6097/42), „Ant kalno karklai“, Kadriolio (MFA KF 6101/9) IV punktas.

⁴⁴ *Felix Hoerburger*. Musica Vulgaris. Erlangen Forschungen Reihe A. Geisteswissenschaften, Bd. 19. Erlangen, 1966, p. 11, 31–33; plg.: *Gaila Kirdienė*. Melodinio tipo identifikavimas ir kai kurie varijavimo būdai lietuvių liaudies smuiko muzikoje (Identification of a Melodic Type and Some Ways of its Variation in Lithuanian Folk Fiddle Music). – Improvizacija folklore. Tarptautinė konferencija (Improvisation in Folklore. International conference). Vilnius, 1999, p. 111–113.

⁴⁵ Žr. polkas (MFA KF 6097/36, 6101/41, 6102/42), valsą (KF 6101/16, II d.).

⁴⁶ Dažniau griežia pirmu antru pirštais: valsai (MFA KF 6101/16, var. 6103/39; KF 6097/35, var. 6101/14), polka (KF 6097/42), Padispanas (KF 6101/11). Rečiau griežia antru trečiu pirštais, žr. polką (KF 6102/48, I, II d.), trečiu ketvirtu pirštais, žr. valsus (KF 6103/39, II d., 6101/14, II d.).

⁴⁷ Abu dvigarsiai pasitaiko valse (MFA KF 6101/16).

⁴⁸ Plg. minėto valso Lileikių variantą (MFA KF 6097/27, 6647/15, II d., J. Lileikis; KF 6098/19, II d., D. Lileikis).

⁴⁹ Žr. Niauros: polkos (MFA KF 6097/36, var. 6102/42, I dalis, 6101/8, 6102/45, 50, var. 6097/37, 6103/38, 13, I d.), Malūnėlis, Lelinderis, Žydelka, Vestuvinis maršas (KF 6105/16). S. Bagdonavičiaus: polka (KF 6260/29, II d.), polka „Pliauškutė“ (KF 6260/30), Krakoviakas (KF 6260/30, II d.). K. Mickevičiaus: Krakoviakas (KF 6010/23), maršas „Suk suk ratelį“ (KF 6010/25), Suktinis (KF 6010/30), Latviška polka (KF 6010/27), Slovakų šokis (KF 6010/28).

⁵⁰ Plg. Niauros polką (MFA KF 6097/42), Lakišą (priešpaskutinė eilutė), Prano Ulozo (Ignalinos r.) Klumpakojį (MFA KLF 583/32).

⁵¹ Krakoviakas, Kutetica, Vengerka, Našliukas, Padekateris, Padespanas, Kokietka, Saptynžingsnis, maršas (MFA KF 6101/15).

⁵² Lelinderis, daina, „Mes, du broliukai“, maršas („Ruoškis, sesute“), Žydas, Dustepas.

⁵³ *D–G* (maršas, MFA KF 6105/16, polka, 6102/47, Trampolkis); *GD* (Lakišas, Greicpolkis); *DDG* (Šeinas), *DADG* (polka, KF 6103/19).

⁵⁴ Polka (MFA KF 6102/41); pasirodo dalyse: *AD* (polka, KF 6102/49), *AAD* (polka, KF 6102/48).

⁵⁵ Senų laikų polka, „Ant kalno karklai“. Deriniai: *GC* (3 polkos, MFA KF 6103/38, 6103/12, 6103/19, ir Dirizavas); *GCC* (Malūnėlis, Olinfa); *GGC* (2 valsai, MFA KF 6101/16, 6103/39, ir Žydelka), *CG* (polka, KF 6097/36, maršas, KF 6103/15); *CCG* (valsas, KF 6097/35, var. 6101/14).

⁵⁶ *FC*: 2 polkos (MFA KF 6097/42, 6102/43); *CGCF*: 1 polka, vadinama Blindos (KF 6097/36, var. 6102/42).

⁵⁷ MFA KF 6097/37, var. 6101/5.

⁵⁸ Plg., grojant pirmu arba antru pirštu: Padekateris (ketvirtas laipsnis aukštas arba natūralus *in G*; KF 6102/18), Dikafu (paaukštintas; *in B*; KF 6103/10), Olimpa (paaukštintas; II d., *in C*), maršas (pagalbinė gaida; KF 6105/16).

⁵⁹ MFA KF 6102/49; arba galima tarti, kad griežiama *D* tonacijoje, tik po *A* priklausomybės gaidų – *G*, tada vėl *D*. Bet polkoje (KF 6102/48, I ir II dalyse) *A* tonacija neabejotina, dar plg. Niauros polką (KF 6102/41, I d., septintas laipsnis žemas), var. P. Vasiliausko polka (KF 6102/61, septintas laipsnis aukštas).

⁶⁰ *U. Vilčinskaitė*. Min. veik., p. 4–5.

⁶¹ Dustepas pagriežtas beveik mažorinės dermės, bet su pasitaikančiu žemu trečiu laipsniu, Karobochkos, Kukanuškos dermė beveik minorinė, tik kartais aukštinamas šeštas laipsnis, Aleksandra (MFA KF 6101/12) pagriežta su natūraliu žemu arba paaukštintu šeštu laipsniu.

⁶² Plg.: *U. Vilčinskaitė*. Min. veik., p. 4.

⁶³ *Albertas Baika*. Kaimo armonikos. Vilnius, 1994, p. 113.

⁶⁴ Lelinderis (*in C*), Vengerka (*in G*); nes daug pasažų, laužyta melodika).

⁶⁵ Nuolatinį laisvų stygų burdoną per dvi, kartais ir per tris, stygas, neretai pakaitomis su paralelinėmis kvintomis griežia Bagdonavičius (akordai marše; MFA KF 6260/34), Aleliūnas, Pučėta (polka; KF 6010/8). Aidukas (polka; KF 6003/35, II d.), kai kuriuose kūriniuose ir Bagdonavičius (polka; KF 6260/29), burdonuoja epizodiškai, daugiau griežia paralelinių kvintų. Mickevičius išgrojęs pradėjo daugiau burdonuoti (Grasytinė; KF 6010/10, plg. Padikatras; 6010/19).

⁶⁶ Šeinas, Krakoviakas, polkos (MFA KF 6102/41, 42, 47, 48, 50, var. 6103/37, 6103/19, 38), maršai (KF 6103/15–18) ir kt.

⁶⁷ Polkos (MFA KF 6102/48, II d., 6103/19, 38).

⁶⁸ Vestuvių maršas keltuvių rytą (MFA KF 6105/12) ir kiti maršai (iš juostos KF 6105).

⁶⁹ Polka (MFA KF 6097/36, var. 6102/42, III dalis).

⁷⁰ 15 įvairių tradicinių šokių (Aleksandra, „Ant kalno karklai“, Dirizavas, Greicpolkis, Karobuška, Kukanuška, Kutetica, Lakišas, Mazurka, Našliukas, Dikafu, Padispanas, Trampolkis, Vengerka, Žydas), 11 polkų, 3 maršai.

⁷¹ Malūnėlis, Šeinas, Aleksandrava (t. y. pagriežta kitos formos negu Aleksandra), 3 valsai (MFA KF 6097/37, var. 6101/14, 6101/16, 6103/39), 1 maršas (KF 6103/15), 2 polkos (KF 6102/48, 6102/41), Olinfa.

⁷² Lelinderis, daina, Krakoviakas, Gusaras, Kokietka, Saptynžingsnis, Padekateris, maršas („Ruoškis, sesute“).

⁷³ Polka (vadinama Blindos; MFA KF 6097/36, 6102/42), aukštaitiško stiliaus polka (KF 6103/19), „Mes, du broliukai“.

⁷⁴ Žr. „Ant kalno karklai“, Malūnėlis. Nelabai aiškaus metro ir jo maršai (MFA KF 6105/16, 6101/15 ir kt.). Polka (KF 6103/38) pagriežta su prailgintomis pirmosiomis takto gaidomis.

⁷⁵ Aleliūnas mėgsta kvartos, kvintos transpoziciją; Pučeta – kvintos transpoziciją iš G (nuo subdominantės) į D; Aidukas – ir kitų intervalų transpozicijas (žr. Maršas jaunajai, MFA KF 6003/24, Vestuvinis maršas, KF 6003/27).

**Schema XX AMŽIAUS TELŠIŲ IR ANYKŠČIŲ, KUPIŠKIO,
ROKIŠKIO, UKMERGĖS, UTENOS RAJONŲ
SMUIKININKŲ REPERTUARAS**

XIX a. gimusių telšiškių	1900–1918 m. gimusių telšiškių	Ciprijono Niauros	XIX a.–XX a. pr. gimusių aukštaičių
Įvairūs tradiciniai šokiai			
1. Aleksandrovo valsas (MFA KF 6105/11) 2. „Ant kalno karklai“ (EIA, O. Repšienė-Dziržinauskaitė) 3. Gyvataras (MFA KF 6105/19) 4. Kadagys (EIA, P. Žakevičius) 5. Karobočka (MFA KF 6105/101) 6. Klumpakojis (MFA KF 6105/26) 7. Kumpakojis (EIA, O. Repšienė-Dziržinauskaitė) 8. Krakoviakas (MFA KF 6104/23; 6105/8, EIA, P. Žakevičius) 9. „Oi mergele, iš kur tu“ (MFA KF 6105/5) 10. Padekateris (MFA KF 6105/23), plg. Padispanas	1. Aleksandruška (MFA KF 6097/30, J. Lileikis, 6647/9, K. Janušas), Aleksandrovka (KF 6652/43), Aleksandrovka (KLF 1274/85, EIA, S. Bumbliauskas, A. Navickas, L. Pikiotas, K. Prialgauškas, V. M. Sudintas) 2. „Ant kalno karklai“ (MFA KLF 1274/89, EIA, L. Pikiotas) 3. Diržablis (EIA, P. Sieraštanovas), Diržavas (EIA, S. Bumbliauskas) 4. Dulkis (MFA KF 6097/23, J. Lileikis) 5. Gyvataras (MFA KF 6098/12, D. Lileikis, EIA, S. Bumbliauskas), Gyvatėlė (EIA, J. Brasas) 6. Greitpolkė (Trampolkė) (EIA, A. Navickas, gyv. Šiaulių r.) 7. Gričiniškė (MFA KF 6652/44) 8. Gusaras (EIA, P. Sieraštanovas, A. Navickas) 9. Kadagys (EIA, J. Brasas, K. Jonaitis, P. Sieraštanovas, A. Poškus) 10. Karobuška (EIA, A. Navickas), Korobuška (EIA, K. Jonaitis) 11. Klumpakojis (MFA KF 6095/13, D. Lileikis, 6097/13, K. Janušas, KLF 1274/84, EIA, K. Jonaitis, L. Pikiotas, P. Sieraštanovas, A. Navickas)	1. Aleksandra (MFA KF 6101/12), Aleksandrava (MFA KF 6103/14) 2. „Ant kalno karklai siubavo“ (MFA KF 6102/26) 3. Diržavas (MFA KF 6103/40) 4. Greicpolkis (MFA KF 6102/51) 5. Gusaras (MFA KF 6103/20) 6. Kadagys (MFA KF 6103/11) 7. Karobočka (MFA KF 6101/10) 8. Krakoviakas (MFA KF 6101/13, 6102/31) 9. Kokietka (MFA KF 6102/53) 10. Kukanuška (MFA KF 6103/9)	1. Aleksandra (EIA, V. Gurtajus) 2. Beigila (žydų ratukas; MFA KF 6010/29) 3. Diržablis (KFLF 88/87) 4. Grasytinė (MFA KF 6010/21) 5. Greičpolka (MFA KF 6003/33) 6. Greičpolka vengerka (3/8; MFA KF 6003/29) 7. Karobuška (MFA KF 6010/26) 8. Klumpakojis (EIA, V. Gurtajus) 9. Krakoviakas (MFA KF 6003/32, 6010/23, 6260/20, 30; KLF 4/2, KFLF 84/64, 88/88) 10. Latviška polka (= „Kur tu teci“) (MFA KF 6010/27)

XIX a. gimusių telšiškių	1900–1918 m. gimusių telšiškių	Ciprijono Niauros	XIX a.–XX a. pr. gimusių aukštaičių
Ivairūs tradiciniai šokiai			
(MFA KF 6104/20), padispanai (EIA, O. Repšienė-Dziržinauskaitė) 11. Suktinis (MFA KF 6104/22, 6105/9, EIA, P. Žakevičius) 12. Trampolkė (EIA, P. Žakevičius) 13. „Žydi žirniai ir vikiai“ (MFA KF 6105/4)	12. Kokanuška (MFA KF 6097/24, J. Lileikis), Kukaras (KF 6102/58, P. Vasiliauskas) 13. Krakoviakas (MFA KF 6095/14, D. Lileikis, 6647/12, K. Janušas, 28 (2 sm., bs., Servos), KF 6652/49, 7146/ 25, 6101/53 (kornet.), EIA, J. Brasas, K. Prialgauškas, J. Rinikis, S. Bumbliauskas, P. Sieraštanovas) 14. Klumpakojis (EIA, J. Brasas, K. Prialgauškas, V. M. Sudintas) 15. Laivelis (EIA, P. Sieraštanovas, J. Brasas) 16. Leilinderis (MFA KF 6642/34, 6657/34, EIA, S. Bumbliauskas, A. Navickas, A. Poškus, K. Prialgauškas, P. Sieraštanovas), Lelinderis (EIA, J. Brasas, S. Bumblauskas, K. Jonaitis) 17. Lezginka (EIA, P. Sieraštanovas, J. Brasas) 18. Malūnėlis (EIA, P. Sieraštanovas, A. Navickas, S. Bumbliauskas) 19. Mazurka (MFA KF 6097/22, J. Lileikis, EIA, L. Pikiotas) 20. Narečnikas (EIA, A. Navickas) 21. Olinderis (MFA KLF 1274/86, EIA, J. Brasas, K. Jonaitis, L. Pikiotas) 22. Padikateris (MFA KF 6652/42), Padikatras (EIA, J. Brasas), Padikanas (EIA, J. Lipskis) 23. Padimieras (MFA KF 6652/41) 24. Padispana (MFA KF 7146/22, 24), Padispanas (MFA KF 6095/18, D. Lileikis, 6097/10, D. Lileikis, 6647/20, J. Lileikis; EIA, P. Sieraštanovas, J. Brasas, A. Navickas, J. Urnikis, K. Lipskis), Padespanas (EIA, S. Bumblauskas, S. Bumbliauskas) 25. „Pjovėm šieną per visą dieną“ (MFA KF 6647/10, K. Janušas)	11. Kutetica (MFA KF 6102/19) 12. Lelinderis (MFA KF 6102/27) 13. Malūnėlis (MFA KF 6097/40) 14. Mazurka (MFA KF 6097/39) 15. Olinfa (MFA KF 6102/25) 16. Padekateris (MFA KF 6102/18) 17. Padispanas (MFA KF 6101/11) 18. Saptynžingsnis (MFA KF 6102/52) 19. Trampolkis (MFA KF 6102/55) 19. Trampolkis (MFAKF 6102/55) 20. Vengerka (MFA KF 6102/32) 21. Žydas (MFA KF 6097/43) 22. Žydelka („Čia yr, čia nēr“) (MFA KF 6097/41, 6102/29)	11. Lendleris (MFA KF 6010/22) 12. Limiljonas (EIA, V. Gurtajus) 13. Padikatras (MFA KF 6010/14) 14. Padikatras (= „Kačerga kurkė“) (MFA KF 6010/19) 15. Padespanas (MFA KLF 4/1), Padispanas (MFA KF 6010/18, 6260/32, EIA, V. Gurtajus) 16. Papijonas (MFA KF 6010/16 vok., 6010/20 sm.) 17. Pliauškutė (polka; = Mėnesėlis) (MFA KF 260/31) 18. Pupčikas (vokiškas šokis) (MFA KF 6003/31) 19. Suktinis (LTRF pl. 1326/2 (sm., beržo tošis), MFA KF 6010/10, 6010/30, EIA, J. Birka) 20. Vengierka (MFA KLF 4/3, 1500/55, KFLF 84/69)

XIX a. gimusių telšiškių	1900–1918 m. gimusių telšiškių	Ciprijono Niauros	XIX a.–XX a. pr. gimusių aukštaičių
Įvairūs tradiciniai šokiai			
	26. Gyvataras (= Pampaljonas; MFA KF 6102/57), „Rūgštas pienas ir saldus“ (MFA KF 6095/19, D. Lileikis) 27. Pampaljonis (EIA, A. Navickas) 28. Subatėlė (MFA KF 6098/21, D. Lileikis) 29. Subotas (EIA, P. Sieraštanovas) 30. Suktinis (MFA KF 6095/20, D. Lileikis, 6642/35, 6647/32, sm., klarn., bs., Servos, 6657/35; MFA KF 7146/23; EIA, S. Bumbliauskas, K. Jonaitis, A. Navickas, L. Pikiotas, K. Prialgauskas, V. M. Sudintas, P. Sieraštanovas) 31. Ulanas (EIA, P. Sieraštanovas) 32. Vengerka (EIA, J. Brasas, K. Jonaitis), Vengierka (EIA, A. Navickas), Vingierka (MFA KF 6652/45) 33. Žyds (EIA, A. Navickas)		
Kadriliniai arba kontradansiniai šokiai			
14. Kadrilis, 6 str. (MFA KF 6105/7) 15. Kadrilis (EIA, P. Žakevičius) 16. Kadriliai (EIA, O. Repšienė-Dziržinauskaitė) 17. „Noriu miego“ (MFA KF 6105/27, EIA, O. Repšienė-Dziržinauskaitė) 18. Šėinis (MFA KF 6104/24)	34. Dubilta kadrilis (8 poroms ar 8 punktai?) (EIA, J. Brasas) 35. Kadrilis (MFA KF 6102/9, EIA, A. Poškus, P. Sieraštanovas), Kadrilius (EIA, S. Bumblauskas), kadriliai (seniau; EIA, L. Pikiotas, K. Lipskis) 36. Lakišas (MFA KF 6101/53) 37. Našlelis (EIA, J. Brasas, J. Radžius) 38. „Noriu miego (saldaus miego)“ (MFA KF 6102/12, KLF 1275/3, EIA, A. Navickas) 39. Senoviškas kadrilis (MFA KF 6101/51) 40. Šėinas (MFA KF 6687/19 (3 sm., bs., Lileikių kapela), EIA, P. Sieraštanovas, A. Navickas, J. Urnikis, K. Lipskis)	23. Kadrilis, Kadrilius, 6 posmų (MFA KF 6101/9, 6103/8) 24. Lakišas (MFA KF 6102/54) 25. „Mes, du broliukai“ (MFA KF 6102/18, 24) 26. Našliukas (MFA KF 6097/44) 27. Šėinas (MFA KF 6102/30)	21. Kadrilis (4 štrofos) (MFA KF 6003/28, J. Aidukas) 22. Kadrilis (EIA, J. Birka), Kadriliai (EIA, V. Gurtajus) 23. „Sėjau rūtą, sėjau mėtą“ (MFA KF 6003/30)

XIX a. gimusių telšiškių	1900–1918 m. gimusių telšiškių	Ciprijono Niauros	XIX a.–XX a. pr. gimusių aukštaičių
Fokstrotai			
19. Fokstrotas (MFA KF 6105/28)	41. Džimis (EIA, J. Brasas) 42. Fokstrotas (MFA KF 6105/22) 43. Fokstrotas (MFA KF 6647/6, K. Janušas) 44. Fokstrotas (MFA KF 6647/27) (2 sm., bs., Servos) 45. Fokstrotas (MFA KF 7146/24, 7147/29) 46. Fokstrotas (MFA KLF 620/43) 47. Fokstrotas (MFA KLF 1274/85) 48. Fokstrotas(-ai) (EIA, V. Dargis, A. Poškus, J. Urnikis) 49. Fokstrotas „Eglutė“ (EIA, L. Pikiotas) 50. Pokstrotas (EIA, V. Dargis, K. Prialgauskas) 51. Šliafokstrotas (EIA, S. Bumblauskas) 52. Šliapoksas (EIA, A. Navickas) 53. Tustepas (MFA KF 6652/46), Padistepas, Sustepka (EIA, A. Navickas, V. M. Sudintas)	28. Dustepas (MFA KF 6102/28) 29. Dikafu (MFA KF 6103/10)	24. Slovakų šokis (= „Šoki trypinkai“) (MFA KF 6010/28) 25. Fokstrotas (EIA, J. Birka, V. Gurtajus)

SMUIKUOJANČIŲ PATEIKĖJŲ SĄRAŠAS

1. Aidukas Jonas, 1890–1985, gyv. Rokiškio r., Obelių apyl., Švilpiškio k.; MFA KF 6003/24–36, užr. V. Žilinskaitė, I. Cechanavičiūtė 1972 m.

2. Aleliūnas Steponas, g. 1890 m. Ukmergės aps., Bedrės k., gyv. Ukmergės r., Taujėnų apyl., Lėno k.; MFA KLF 630/1–6, užr. E. Vyčinas, D. Vilidaitė 1985 m.

3. Bagdonavičius Vincas, g. ~1896 m. Kupiškio r., Noriūnų apyl., Karaliūnų k.; MFA KF 6260/29–38, užr. R. Naktinytė, J. Barkauskaitė 1974 m.

4. Baltrušaitis Stanislovas, 1898–1993, g. Šiaulių aps., Raudėnų vls., Repšių k., gyv. Šiaulių r., Raudėnų apyl., Repšių k.; MFA KLF 672/25–28, užr. R. Šermulytė, G. Šimkus, G. Juškevičius 1984 m.; KLF 676/23–46, 677/1–14, 62–75, 678/1–12, užr. E. Vyčinas, A. Bernatonis, J. Vainorius, R. Pažemeckaitė 1984 m.; EIA, MFA KLF1275/70–79, užr. G. Aleksišūnas, N. Visockaitė, V. Šernas, R. Apavičius 1988 m.

5. Berenis Stasys, g. 1922 m. Telšių aps., Nevarėnų vls., Mitkaičių k., gyv. Klaipėdoje; MFA S, užr. G. Kirdienė, A. Kirda 2000 m.

6. Diržininkas Petras, g. 1925 m., Telšių aps., Kalnėnų k., gyv. Telšiuose; EIA, MFA KLF 1272/22–32, užr. G. Vilys, R. Baublinskas 1988 m.

7. Gražys Juozas, Silvestro, g. 1908 m. Utenos aps., Vyžuonų vls., Černaučyznos k., gyv. Utenoje; EIA; KFLF 88/83–85, 87–88 (sm.), 86 (sm., ak.), užr. V. Marozaitė 1989 m.

8. Jonušaitis Simas, g. 1915 m. Tauragės aps., Gaurės vls., Kunigiškių k., gyv. Tauragės r., Gaurės apyl., Kunigiškių (arba Milgaudžių) k.; MFA KLF 624/10–14, užr. B. Zokaitytė, D. Jankauskas 1985 m.; KLF 1276/69–87 (1–2 sm.), 93–101, 103–105 (sm.), užr. E. Vyčinas, D. Račiūnaitė 1988 m.

9. Jundalas Adomas, g. 1921 m. Telšių aps., Plungės vls., Varkalių k., gyv. Plungės r., Nausodžio apyl., Varkalių k.; EIA, MFA KLF 928/34–41, užr. R. Baublinskas, R. Lialys 1987 m.
10. Lileikis Domininkas (1904–1985), g. Telšių aps., Luokės vls., Kuršų k., gyv. Telšių r., Luokėje; MFA KF 6095/11–23, 6097/10–13, 19–34, užr. J. Dvarionas, J. Skusinaitė, A. Serebrinskas 1973 m.; MFA KF 6098/12–21, užr. R. Astrauskas, U. Vilčinskaitė 1973 m.; MFA KF 6687/13–14, 18–19, 6688/1–7 (3 sm., bs.).
11. Lileikis Jonas, g. 1909 m. Telšių aps., Luokės vls., Kuršų k., gyv. Telšių r., Janapolės apyl., Kuršų k.; MFA KF 6098/37–39, užr. R. Astrauskas, U. Vilčinskaitė 1973 m.; MFA KF 6647/15–23, užr. J. Albertavičius, D. Kairaitytė 1976 m.; MFA KF 6687/13–14, 18–19, 6688/1–7 (3 sm., bs.).
12. Mickevičius Kleopas, g. 1890 m., gyv. Kupiškyje; MFA KF 6010/17–30 (sm.), 31–39 (1–2 sm.), užr. E. Vyčinas, M. Urbaitis, U. Vilčinskaitė 1972 m.
13. Navickas Zigmąs, g. 1913 m. Šiaulių aps., Gruzdžių vls., Burbinų k., gyv. Šiaulių r., Šakynos apyl., Dargaudžių k.; EIA, MFA KLF 1271/1–20 (sm.), 21–25 (2 sm., 2 git., 2 ak., arm., bg.), užr. R. Maleckaitė, L. Paukštytė 1988 m.
14. Niaura Ciprijonas, g. 1896 m. Rokiškio aps., Svėdasų vls., gyv. Telšių r., Luokės apyl., Kinčiulių k.; MFA KF 6097/35–44, užr. J. Dvarionas, J. Skusinaitė, A. Serebrinskas 1973 m.; MFA KF 6101/8–16, užr. Z. Kelmickaitė, S. Raslanaitė, R. Astrauskas, U. Vilčinskaitė 1973 m.; MFA KF 6102/18–32, 40–61, 6103/8–20, užr. V. Bakutytė, L. Anenburgas 1973 m.
15. Pučeta Stasys, g. 1900 m. Kupiškio r., Palėvenėlės apyl. ir k.; MFA KF 6010/ 8–16, užr. E. Vyčinas, M. Urbaitis, U. Vilčinskaitė 1972 m.; MFA KF 6260/18–21, užr. R. Naktinytė, J. Barkauskaitė 1974 m.
16. Račkauskas Jonas, g. 1900 m., gyv. Telšių r., Varnių apyl., Daukantų k.; MFA KF 6642/ 30–35 (sm. arba sm. bs.), užr. J. Drumžlytė, J. Kuzinas; MFA KF 6642/30–32, 35 (sm., bs.), užr. J. Drumžlytė, J. Kuzinas 1976 m.; MFA KF 6657/38–39, užr. J. Urbanavičiūtė, J. Kalvinskaitė 1976 m.
17. Radžiūnas Antanas, g. 1916 m. Utenos aps., Užpalių mstl., gyv. Utenoje; EIA, KFLF 84/61–71, užr. B. Aidietytė, L. Merkytė 1989 m.
18. Strazdas Petras, 1911–1993, g. Zarasų aps., Kazitiškio vls., Bajorų k., gyv. Ignalinos r., Kazitiškio apyl., Bajorų k.; MFA KLF 1500/1–3, 36–54 (1–2 sm.), užr. D. Šeškauskaitė 1985 m.; EIA, KFLF 89/37–43, užr. L. Poškaitė, G. Siaurukaitė 1989 m.; EIA, KFLF 93/73–79, užr. G. Andrijauskas, V. Nemiškytė 1989 m.
19. Šarkauskis Pranciškus, g. 1927 m. Telšių aps., Varnių vls., Žirgų Ganyklos k., gyv. Janapolės apyl., Rotkalnio k., nuo 1962 m. – Varnių vls., Girmantiškės k.; MFA S, užr. G. Kirdienė, J. Ambraziūnienė, M. Karčemarskas, V. Musteikis, L. Petkevičiūtė 2004 m.
20. Trumpelis Boleslovas, g. 1905 m., gyv. Kelmės r., Kražiuose; MFA KLF 1388/14–19, užr. E. Kapčius, E. Tarvydaitė 1989 m.
21. Trumpulis Alfonsas, g. 1920 m. Telšių aps., gyv. Telšių r. ir apyl., Rubežaičių k.; MFA KLF 618/17–22, 26, 27, užr. V. Skliaustys, R. Jarašiūnaitė 1985 m.
22. Ulba Juozas, 36 metų, g. Utenos aps., Anykščių vls., Duobulės k., gyv. Vilniuje; LTRF pl. 1326/1–3, 1327/1–5, 1328/1–3, 1329/1–3, užr. 1941 m.
23. Ulozas Pranas, 1912–?2002, g. Švenčionių aps., Tverėčiaus vls., Bernotų k., gyv. Ignalinos r., Dietkauščiznos apyl., Bernotų k.; MFA KLF 583/26–35, užr. B. Zalanskaitė, G. Vaicikevičius 1983 m.; 596/1–35, užr. V. Sakalauskaitė 1984 m.
24. Vasiliauskas Justinas, g. 1920 m., Telšių aps., Kupsčių k., gyv. Plungėje; EIA, MFA KLF 928/80–82, 84, 86, 88, 89, užr. R. Baublinskas, V. Lialys 1987 m.
25. Vasiliauskas Pranciškus, Prano, g. 1906 m., Telšių aps., Luokės vls., Pavirvyčio k., gyv. Telšių r., Luokės apyl., Jucių k.; MFA KF 6097/45–47, 3102/8–12, 56–63, užr. V. Bakutytė, L. Anenburgas 1973 m.; EIA, užr. L. Paukštytė, R. Maleckaitė 1988 m.
26. Žilvitis Juozas, g. 1899 m., gyv. Telšių r., Luokės apyl., Šilų k.; MFA KF 6096/37–39 (sm.), 40 (sm., bs.), užr. L. Burkšaitienė, D. Krištopaitė 1973 m.; MFA KF 6104/17–25 (sm., bg.), užr. J. Skusinaitė, A. Serebrinskas 1973 m.
27. Zauka Petras, 1903–1992, g. Rokiškio aps., Obelių dvare, gyv. Rokiškio r., Obeliuose; MFA KLF 4/1–6, užr. R. Sliužinskas 1980 m.

SUTRUMPINIMAI

- EIA – Etnomuzikos instituto archyvas
KFLF – Klaipėdos universiteto Menų fakulteto Liaudies muzikos katedros Folkloro metodinio kabineto fonoteka ir archyvas
MFA D – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikologijos instituto Etnomuzikologijos skyriaus fonotekos skaitmeninių garso juostų fondas; MFA KF, MFA KLF – šio skyriaus fonotekos magnetofono juostų fondas; MFA KTR – šio skyriaus transkribuotų (arba natomis užrašytų) kūrinių rankraščių archyvas; MFA S – šio skyriaus archyvo ekspedicijų sąsiuviniai, rankraščiai
LTRF – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštyno fonoteka
pl. – plokštelė
ak. – akordeonas
arm. – armonika
bg. – būgnas
bs. – basedla
git. – gitara
klarn. – klarnetas
kornet. – kornetas
sm. – smuikas

FUSION OF THE EASTERN AND WESTERN LITHUANIAN TRADITIONS IN CIPRIJONAS NIAURA'S FIDDLE MUSIC

GAILA KIRDIENĖ

Summary

Folk fiddler Ciprijonas Niaura (1896–~1983) was born in Rokiškis region, Svėdasai district (eastern Lithuania), and was living in Telšiai region, Luokė district, Kinčiuliai village (western Lithuania, or Samogitia). Music performed by him seems to be quite outstanding in the context of the traditional fiddle music of Luokė district. As one of the main reasons for such a phenomenon, the eastern Lithuanian origin of the musician is considered.

The author aims at revealing how this musician integrated himself into the Samogitian fiddling tradition, what new pieces and ways of playing he had to adopt, and what he was able to retain. Therefore music performed by Niaura and his contemporary fiddlers from Samogitia (Luokė district) and the eastern Lithuanian districts close to Svėdasai is compared.

The regional and other peculiarities of Lithuanian folk fiddle music (and many other instruments as well) still have not been sufficiently investigated. In order to enable more precise and exhaustive investigations, information regarding the musician's life and circumstances of learning (or sometimes composing) and performing his pieces is necessary. Such information is significantly lacking in the earlier recordings of instrumental music. Thus it is very important to have such information enriched even today, when assimilation processes of traditions gather both speed and proportions.

Detailed information regarding Niaura's life would enable us to come up with more exact timing of his leaving the native places. However, his biographic data collected by the author, along with fiddle music analysis allow us assuming that this event must have taken place when the musician had already acquired his eastern Lithuanian repertoire and formed his fiddling style, thus approximately at the age of 20.

Afterwards living in Samogitia, Niaura still retained at least part of the music, which he had learned in his native district and which comprised almost one third (31%) of his repertoire. It may be

reasonably asserted that his styles of fiddling, articulation, strikes, modes, and the way of intonation have altered only a little, and the most characteristic figures of playing (according to the term of Felix Hoerburger) survived as well. His eastern Lithuanian repertoire and style of playing influenced the fiddling tradition of Telšiai region.

On the other hand, Niaura successfully adjusted himself to the Samogitian fiddling tradition. In terms of the melodic type and form, he nicely learned playing fiddle pieces popular in Luokė and the surrounding parishes of Telšiai region (which make up to 42% of his repertoire) and became a widely recognized musician, who was frequently invited to play at weddings and fiddled in the bands of Samogitian musicians. His accommodation process was probably facilitated by good skills in playing pieces popular in both regions or in the whole Lithuania, which comprise almost one third (27%) of Niaura's repertoire.

His gifted adaptation of the elements of Samogitian tradition enriched Niaura's fiddle music, adding new colours to it. His repertoire expanded immensely, making Niaura one of the Lithuanian "fiddle kings": he has an unsurpassed number of compositions recorded from him, i.e. as many as 55 pieces.

Gauta 2005-03-21